

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 19

Ljubljana, 1. vinotoka 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Prof. Fr. Orožen — Ljubljana: O zemljepisnem pouku. (Dalje.) — — —: O risanju brez stigem. — Fr. Gärtner — Dobrova: Kako naj učitelj skrbi za zdravje šolskih otrok z ozirom na zakonite določbe. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost: — Naši dopisi: Iz Sežane. — Iz postojnskega okraja. — Iz novomeškega okraja. — Iz Nürnberga. — Iz „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

O zemljepisnem pouku.

X. Kako nam je risati pri zemljepisnem pouku?

Mnogo je odvisno od učitelja, da se v pravi meri uporabi risalna metoda v ljudski šoli. Učitelj naj premisli, da so učenci še jako malo izurjeni v risanju in radi tega mora biti naris ali načrt priprost, da ni treba daljšega pojasnila ali pripomoči po učitelji. Tudi se naj poslužuje učitelj pri risanju na deski samo takih pomočnih črt, katerih uporabo dovoljuje tudi učencem. Podajati moramo učencem pri risanju toliko oporišč, da ne bode očitvidno spačena njih risarija. V mnogih slučajih zadostuje priprosta poldnevica ali vodoravna črta v zavedanje, da se napravi s pripomočjo tega in onega podporišča zahtevani načrt ali obrisek.

Iz početka so dajali semtertjā učencu izgotovljene zemljevidne mreže v roke. V nekaterih takih mrežah so bili narisani dotične pokrajine obrisi in važnejše druge točke, kar je sicer učencu nekoliko olajšalo delo ali „kopirali“ so zemljevide kakor prej. Pozneje so se posluževali geometričnih likov, kjer je

dežele obrisi le količkaj podoben bil takemu liku. Tudi ta sicer dobra misel ni bila izvršna, ker so s silo vsako deželo silili v geometrične like, kateri so postali jako zahomotani ter prizadevali učencem velike težave; kajti pri tem načinu risanja si je moral učenec poleg oblik, danih od narave, še zapomniti mnogo pomočnih črt ter njih razdelitev in zvezo. Šele sloveči zemljepisec Karol Ritter je oživil zopet risalno metodo ter jo spravil v boljši tir.

Kakor smo že prej omenili, služi nam risanje pri zemljepisnem pouku posebno kot pripomoček, da privadimo učence razumevati in brati zemljevid. Učenec mora videti, kako na deski nastane načrt. Vsled tega nariše učitelj na deski načrt v nastenskega zemljevida merilu. Da se pa učencem bolj vtisne načrt, narišejo naj se načrta glavne poteze zraven prvotnega načrta še enkrat v določenem skrčenem merilu.

Uporabiti se mora deska pri zemljepisnem pouku vsako uro in risati mora ne samo učitelj, temveč tudi učenec. Prav pregleden

pa ne bode na deski narisana načrt, ako obrise, gore, reke in dr. jednakomerno rišemo z belo kredo. Bolje bode, ako uporabimo na deski poleg bele krede še kredo v dveh drugih bojah n. pr. zemeljsko rumenico (okro), ruso kredo (Röthel), ali pa svetlo-zeleno kredo. Vsak učenec pa bi moral imeti zvezek, v katerega nariše vse načrte, po učitelji na deski narisane. Tak zvezek mu bode deloma nadomestil atlant, kateri se v ljudskih šolah redko nahaja in bode ob enem prav pripraven pripomoček pri ponavljanji. Otroci namreč radi pregledujejo svoje ročno risane načrte in na ta način se jim bodo utisnile globlje načrta glavne poteze. Načrti po učencih v šoli s svinčnikom narisani naj se doma popolnujejo s črnilom. Če mogoče, naj se učenci poslužujejo pisanih črtnikov, kar bodo gotovo prav radi storili. Neobhodno potrebno pa to ni, in učitelju je na to paziti, da ne postane pri tem slikanje glavna stvar ter da se s tem ne trati preveč časa.

Pri risanju načrtov si moramo predočiti pred vsem, kakov namen zasledujemo z risanjem in da nam ne služijo načrti kot samostalno nazorno sredstvo, ampak spominjati nas le imajo na zemljevid: kajti še tako lepo in pravilno po učitelji na deski narisani načrt nam ne more povsem nadomestovati zemljevida. Ako jemljemo še zraven v poštev malo izurjenost učencev v risanju in pa zemljepisnemu pouku kratko odmerjeni čas, spoznavali bomo, da moramo v ljudski šoli kolikor mogoče priprosto risati.

Sprva treba najti iz zemljevida neobhodno potrebne črte vodnice in točke, na katere se moramo opirati pri risanju. Potlej rišemo v že določene meje (ako potrebujemo meje) posamezna gorstva s prostimi, a debelimi črtami, da se lahko loči pogorje od rek. Debela črta nam sicer ne more predočiti pogorja širine, a to se dá doseči s profilom ali prereznim načrtom; vendar nam kaže debela črta pogorja smer. Posamezne gore pa najbolje zaznamujemo s križem. Za učiteljem rišejo jednako učenci. Po nekaternikih priporočano „črtkanje (šrafiranje)“ pri risanju pogorja ni na tej stopinji umestno, ker to

otroci redkokedaj dobro in pravilno izvrše in ker to tudi zahteva več časa.

Laže je risati porečje, ker mnogo rek teče v vsem teku soravno s pogorjem. V drugih slučajih pa se da glavna smer premočrtno približno določiti. Učencu ne bode težavno najti reke v glavni smeri, ako bi se tudi od glavne smeri močno oddaljila. Saj tudi tu ne moremo zahtevati večje natančnosti, samo splošni znak se mora utisniti učencu; ali preveč se tudi ne sme oddaljiti reke narisani tek od resničnosti. Reke naj se rišejo od izvira počenši proti izlivu in nikakor ne naopak. Učenci naj poiščejo na zemljevidu reke izvir, in učitelj naj jih opozarja na reke posebno značilni tek, predno začnejo risati.

Treba še narisati posamezna mesta, trge i. dr., kar pa ni težavno. Večina mest je že določena gledé svoje leže ob rekah, gorah i. t. d. ali pa se dá lahko določiti. Pri risanju mest ob rekah ležečih, pazi naj se natanko, na katerem bregu leže. Učenci naj zaznamujejo v svojih zvezkih zemljepisne predmete s posebnimi znamenji n. pr. gore in reke z malo črko, mesta, trge in vasi s številkami. Na strani načrta pa se zapišejo k znamenjem dotična imena; kajti načrta razločnost se zmanjša, ako v načrtu samem nakopičimo preveč imen.

S tem smo dovršili priprost in pregleden načrt, kateri je tako rekoč zemljevida osnutek ter nas ima uvesti v natančnejše spoznavanje zemljevida. Toliko bode zadostovalo za navadni zemljepisni pouk v ljudskih šolah.

Hočemo li kako pokrajino natančneje spoznavati gledé nje topografičnih posebnosti, tedaj potrebujemo tudi dotične pokrajine prerezni načrt ali profil. Tudi prerezni načrt mora biti risan v tistem merilu kakor prvotni načrt. Najprvo se naznači na nastenskem zemljevidu črta za nameravani presek in potlej se nariše ta črta pod prvotnim načrtom. Na osnovnici se naznači s pikami gorâ dolgost, leža rek, mest, trgov i. t. d.; višino pa naznačimo z vzporednimi črtami in potem se nariše prerezni načrt. Tudi se dá s prostimi

črtami po učencih kazati, kako se tla tu vzdigujejo tam zopet znižujejo.

Nastenski zemljevid naj visi blizu deske, na kateri riše učitelj. Predno se riše, morajo se učenci dobro zemljepisno zavedati ter določiti tisti poldnevnik in vzporednik, katera bodeta podlaga novemu zemljevidovemu obrisu. Potem šele riše učitelj na deski, in učenci naj hkratu tisto rišejo na svojih tablicah ali v zvezkih. Učitelj pa naj med risanjem s svojo besedo pouk oživlja, da bode učenec pri risanju priprostih črt v svoji živahni domišljiji prepotoval dotične pokrajine ter si jasno predočil, kar je ravnokar slišal. — Časi bode treba učitelju posebno na izletih hitro narisati približno sliko kakega kraja n. pr. hriba z bližnjo okolico in s tam nahajajočimi se važnejšimi zemljepisnimi pred-

meti i. dr. V takih slučajih načrta učitelj prav priprosto takozvani *croquis* (izg. kroki) dotičnega kraja. Tu bi se dalo uporabiti črtkanje, ker se dá s tem po učitelji, v risanju bolj vajenem, v kratkem času pogorje načrtati gledé dolgosti, širine in višine. Pogorja strmejše pobočje rišemo bolj temno, manj strmo pobočje pa bolj svetlo. Na strani pa lahko naznačimo z besedami posamezne stvari, katerih kakovost ne moremo posneti po brzo na ta način narisanim načrtu n. pr. globočino ali širino kake reke, kamenit, železen ali lesen most i. dr. Navadno izrazujemo v takih slučajih v korakih merilo, v katerem rišemo „*croquis*“. Na strani načrta nam kaže pušica severno smer.

Prof. Fr. Orožen — Ljubljana.

O risanju brez stigem.

Namen in končna svrha prostoročnega risanja je risanje po naravi in risanje na pamet, podloga temu pa je prosto risanje, t. j. brez pripomočkov, torej tudi brez stigem.

Za risanje brez stigem na srednji in višji stopinji so vsi merodajni pedagogi, mnogo pa jih je tudi za tó, da bi se v početku risalo prosto. Naše zakonske določbe (min. ukaz 6. roznika 1874.) poudarjajo načelo, da je tudi pri risanju metoda prosta, vendar pa se zahteva prosto risanje na višji stopinji. V tem zmislu je tudi sestavljena Grandauerjeva zbirka „*Elementar-Zeichenschule*“ in to načelo, namreč prosto risanje na srednji in višji stopinji hočemo tukaj razlagati.

Grandauer pojasnjuje prehod od stigem (katere ima na nižji stopinji) k prostemu risanju na sledeči način:

a) Učitelj nariše le jedni del priproste simetriške oblike na šolski tabli, druge dele pa nadaljujejo učenci sami;

b) s povečanjem ali pomanjšanjem v določenem razmerji; učitelj namreč natančno določi velikost narisa, katerega posnemajo učenci;

c) s posnemanjem predrisa v drugi določeni meri;

d) s prerisanim prostega narisa v pikčasto mrežo;

e) s posnemanjem (kopiranjem) zvezanega narisa in sicer s samostojno določitvijo pik in naposled

f) s popolnim opuščanjem mreže (stigem).

Jednak uspeh in na veliko lažji način dosežemo, ako pričnemo prosto risati prejšnje početne vaje. V tem oziru ne moremo dovolj priporočati navoda: „*Tretau, der kleine Zeichner*, cena 1 gld.“ Kakor hitro so se učenci navadili dobro risati razne preme po razno oddaljenih (s kraja gostih, potem redkih) pikah (stigmah), potem lažje oblike v kvadratu, pozneje pa razne ornamente.

Prve vaje pri risanju brez stigem*) so:

1. Učitelj, ki sam riše na tablo, narekuje: „Zaznamite na risanki v levem kotu 2 prsta od gornjega in 2 prsta (cm) od levega roba točko (piko.) Isto tako spodaj v levem

*) Čitatelj naj sproti riše, da bode razlaganje bolje razumel. č = črta. Pis.

kotu. „Sedaj vlecite od gornje točke k spodnji — premo, in sicer najprvo parkrat po zraku, dokler se roka nameri ne privadi; potem pa vlecite rahlo s svinčnikom po popirji ter položite svinčnik poleg narisane preme — s tem spoznate svoje napake. Popravite jih ter potegnite premo debeleje, druge nepotrebne črtice pa odstranite z radirko.“**)

Učitelj sedaj vpraša: „Kaka prema je to?“ Učenci jo poznajo že od prej, torej bodo odgovorili: „To je navpična prema ali č. navpičnica“.

Učitelj: „Ravno tako navpičnico vlečemo ob desnem popirnem robu dva prsta (cm) od kraja. Kaki premi sta to?“

Učenci poznajo ju tudi že od prej, torej odgovoré: „To sta vzporedni navpičnici“.

Učitelj nadaljuje: „Zvežimo sedaj prejšnji premi zgoraj in spodaj z vodoravnima, ki sta oddaljeni dva prsta (cm) od roba. — Vlecite zopet parkat s svinčnikom po zraku, potem rahlo po popirji, ter položite svinčnik vodoravno poleg narisane črte. Popravite napake in potegnite preme debeleje. Kaki lik smo dobili?“

Odgovor: „To je pravokotnik“.

Učitelj: „Sedaj vlecimo iz jednega ogla v drugega diagonalo na isti način, kot prej. Kaki premi sta to?“

Odgovor: „To sta poševni premi ali č. poševnici“.

Učitelj: „Diagonali se sečete (režete) v sredi. Skozi to točko potegnemo zopet s poskušnjami v zraku č. navpičnico in isto tako č. vodoravnico. Kake oblike imamo sedaj in koliko?“

Odgovor: „Imamo 8 pravokotnih trikotnikov“.

Učitelj: „Sedaj vlecimo zopet diagonale iz ogla v ogel, potem navpičnice in vodoravnice“.

To ponavljamo lahko še dalje, najboljše na drugi strani risanke v novi podobi.

**) Ako začetnikom potezanje dolgih prem napravja težavo, naj si zaznamujejo še pike vmes. Dobro je tudi v početku risati na tablice, potem so narisani na papirji snažnejši. Tudi so za prvence manjše podobe lažje kakor velike. Rabimo tudi lahko v početku risanke s tiskanin okvirjem. *Pis.*

2. Učitelj: „Poiščite na zgornjem popirnem robu sredo ter zaznamite jo s točko. Pomerite še s svinčnikom, ali je res v sredi. Ako ni, prestavite jo in pomerite z nova. Dva prsta pod njo zaznamite drugo točko. — Ravno tako najprvo v sredi na spodnjem robu, potem dva prsta višje. Sedaj potegnemo od gornje točke k spodnji č. navpičnico, katera razdeli popir na dve polovici.“ (Učitelj mora vselej čakati, da učenci vse izvrše natančno.)

„Nadalje storimo isto tako na desnem in levem popirnem robu, zaznamimo od srednje točke tudi dva prsta notri — drugo točko ter potegnimo od leve k desni č. vodoravnico. Tako smo naredili križ s štirimi pravimi koti. Sedaj potegnimo tudi ob kraji križa č. navpičnico in vodoravnico. Kake oblike smo dobili?“

Odgovor: „Sedaj imamo prejšnji križ v okviru ali štiri pravokotnike“.

„V prvem pravokotniku zaznamimo zopet točki v sredi na gornji in spodnji stranici ter potegnemo navpičnico od jedne do druge. Dobili smo iz prejšnjega pravokotnika dva manjša. Ako potegnemo po sredi omenjenih pravokotnikov povsod navpičnice, dobimo 8 podolgovatih pravokotij. To ponavljamo toliko časa, da so navpičnice 1 prst jedna od druge narazen. V desnem gornjem pravokotniku, t. j. na desni gornji strani prvotnega križa vlecimo na taisti način več č. vodoravnice. V levem spodnjem pravokotniku rišemo č. poševnice in sicer najprvo diagonalo, potem razpolovične vzporednice po srednjih točkah, v desnem spodnjem pravokotniku nasprotno č. poševnice“.

To so glavne prve vaje, katere tudi učitelj sproti na tablo riše, učenci pa jih ponavljajo toliko časa, dokler si ne pridobijo gotovosti in spretnosti v potezanju raznih prem in v polovični delitvi. V začetku naj izdelujejo manjše podobe, ker so lažje, — pozneje pa večje.

Potem pa lahko precej pričenemo z risanjem raznovrstnih likov, katerim je podloga pravokotnik ali kvadrat n. pr. (3). „V sredi popirja določite piko ter jo zaznamite s črko A.

Med piko *A* in med gornjim popirnim robom ravno nad piko v sredi prostora postavite piko ali točko *B*. Med točko *A* in med spodnjim popirnim robom v sredi prostora ravno pod *A* zaznamite točko *C*. Točke *B*, *A* in *C* zvežite s premo, ki mora biti navpična, točki *B* in *C* pa morate biti jednako daleč od *A*. Od točke *B* 1 cm na levo zaznamite točko *d*. Od točke *C* 1 cm na levo v tisti vrsti zaznamite točko *e*. Na levo od točke *e* v tisti daljavi, kakor je točka *e* od *d*, zaznamite točko *f*. Navpično nad točko *f* v jednaki višavi s točko *d* zarišite novo točko ter jo zaznamite z *g*. Sedaj preglejmo ali so (določene) točke *e* in *d*, *f* in *g*, potem *e* in *f* ter *d* in *g* jednako daleč narazen. Dalje preglejmo, ali sta točki *e* in *d*, *f* in *g* v navpični leži in točki *d*, *g* in *e*, *f* v vodoravni vrsti. Med točkama *d* in *e* in sicer na levo od točke *A* — 1 cm daleč zaznamimo točko *h*. V sredo med točki *e* in *f* postavimo točko *l*. Ravno tako zaznamimo *k* v sredi med točkama *f* in *g* ter zarišimo še točko *i* v sredo med *g* in *d*. Sedaj preglejmo, ali so točke

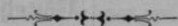
d in *h*, *h* in *e*, *e* in *l*, *l* in *f*, *f* in *k*, *k* in *g*, *g* in *i*, *i* in *d* jednako daleč narazen. Dalje vlecimo preme od točke *d* k točki *h*, od *h* k *e*, od *e* k *l* in od točke *l* k točki *f*. S premami zvezane točke in sicer *f* s *k*, *k* z *g*, *g* z *i*, *i* z *d* napravijo kvadrat ali štirjak. Končno zvežemo še sledeče točke s premami: *i* z *h*, *h* z *l*, *i* s *k*, *k* z *l*^u. Drugi lik je na ogel postavljen in v prejšnjem vrisan kvadrat. Jednako nalogo nahajamo v Grandauerjevi „Elementar Zeichenschule“ VI. zvezek list 51. pod. 2 pri risanju po narekovanji.

Po tem načinu naj postopa učitelj dalje. Začetniku bode posedno dobro služil že omenjeni „Tretauov“ navod. Kadar so učenci narisali že mnogo raznovrstnih likov, katerim je podloga pravokotnik ali kvadrat, pričenmo lahko z risanjem raznih ornamentov brez stigem.

V dopolnilo prejšnjega razlaganja dostavimo še tu na koncu dovršene narise vseh treh nalog. Pod. 4. je dopolnjena 3. podoba.

(Glej priloga!)

—z.—

Kako naj učitelj skrbi za zdravje šolskih otrok z ozirom na zakonite določbe.

(Konferenčna razprava.)

Ko bi hotel popolno odgovoriti na to vprašanje in isto vsestranski obravnavati, trebalo bi knjigo napisati. Navesti hočem le nekaj važnejših momentov. Koj v začetku pa omenim, da učitelj lahko vsako priliko uporabi, da izpolnjuje svojo dolžnost v tem oziru, kajti on naj, kakor veli zakon, poučuje in ob jednom tudi vzgojuje.

I.

V prvo hočem omeniti, kaj je storiti učitelju gledé šolskega poslopja, dasi nam ministrski ukaz od dne 19. mal. srpana 1875. l. prav natančno pové, kako morajo biti urejena šolska poslopja. Jako umestno je, da šolska oblastva nadzorujejo zidanja šolskih poslopij in da so se izdala natančna določila o tej stvari, kajti učitelj bi našel po navadi gluha

ušesa, ako bi hotel o tej stvari kaj predlagati. Ker se pa kljub zakonitim določbam tudi pri stavbah novih šol marsikaj napačnega stori, naj bi se izdelali normalni načrti za razne kategorije ljudskih šol, kateri naj bi se tudi od šolnikov natančno premotrili, kajti skušnja uči, da bi se mnogokrat lahko še bolj praktična poslopja stavila in mnogokrat še stroški pomanjšali a šola bi bila bolj praktična in svojemu namenu bolj prikladno zidana. Kjer učitelj zapazi pri šolski stavbi nedostatke, in to mislim pri starih šolskih poslopjih, dolžan je delovati na to, da se kakor hitro mogoče odstranijo. Istina je, da bode moral marsikako robato vtakniti v žep, ker ljudstvo se nekako trdovratno drži starega osobito gledé tacihi stvari, katere bi jim povzročale stroškov. Marsikdo bode sicer ugovarjal: Ako bodem

delal občini stroške, ne bodem priljubljen pri občinstvu, jelo me bode sovražiti i. t. d. A tako bode govoril le bojazljivi kruhoborec, kateremu je le lastna koža v mari. Ko bi vsi tako ravnali, bila bi malone vsa šolska poslopja tako zanemarjena, kakor so žal nekatera in to nam učiteljem v sramoto. Tako bi morali ravnati vsi čč. gg. kolegi brez vsake bojazljivosti. Žal da se le premnogokrat dogodi, da naslednik podere, kar je prednik z vsem naporom sezidal, samo da bi se občanom prikupil. Sramotno je to, pa istinito. Gotovo je, da trud posameznikov ne bode imel uspeha ako ne bomo vzajemno ravnali. Ne ustrašimo se, dasi se nam tu in tam očita, da se stavijo šolske palače, kajti ako bi to bila tudi resnica, ne godilo bi se radi nas in naših obitelji, to bi delali občini jedino radi svoje dece. Ne bojimo se nevolje, kajti ista se s časom poleže, posebno ako bomo delali vsi po jedino. Potem se nikdar ne bode reklo posameznim delavnim kolegom: Zakaj bi ravno pri naši šoli moralo tako biti, tu ali tam pa ni tako.

II.

Kako naj pa učitelj dalje skrbi za zdravje šolskih otrok? V prvi vrsti mi je omeniti snage, kajti: „snaga je Bogu in ljudem draga“, glasi se prislovica. Ako že nimamo šolskega poslopja, katero bi bilo po postavnih določbah sezidano, skrbimo vsaj, da bode isto snažno, ker to ni takošna težava. V tem bodita pa učitelj in njegova obitelj v vzgled. Nikakor se ne more zahtevati, da bi bilo njegovo stanovanje z vsem mogočim komfortom opravljeno, kajti tega ne dopuščajo materijelne razmere našega stanu, a tudi priprosto opravljeno stanovanje je lahko snažno, naj je že poslopje še tako slabo. Ako bode učitelj sam skrbel za snago, potem bode še le od otrok isto zahtevati mogel. Kjer se bode pa pri otrocih strogo zahtevala snaga, tam se ji bodo kmalu privadili, isto tudi doma opazovali in jo jeli čislati. Stanovanja bodo postala snažna, kar se žal sedaj le prepogosto pogreša. Kolikrat pridemo v kako stanovanje, kjer je vzduh tak, da se

Bogu usmili. Ako je živinčetu prikladen zračen hlev, zakaj bi človeku ne ugajalo zračno stanovanje, kjer je vse snažno. V začetku se res borimo s težavo, a prišla bode druga generacija, katero je nam vzgojiti in ljudstvo bode tedaj samo podpiralo učitelja, kar je sedaj večinoma nasprotno. Marsikatero zabavljico bode moral učitelj preslišati, a vse to ga ne sme ostrašiti, saj pripravlja pot svojim naslednikom, če bi sam ne užival sadu svojega delovanja.

Najvažnejša skrb učiteljeva je, da uči otroke varovati svoje čute in zdravje, kajti to so neprecenljivi darovi božji. Posebno važnosti sta vid in sluh. Otroke naj pri vsaki priliki opozarja na vse, kar bi utegnilo kvariti naše zdrave čute. Takoj v pričetku je paziti, da si otroci ohranijo zdrave čute. Posebno mu je paziti na zakonite določbe gledé razsvetljave šolskih prostorov. Ne bom na dolgo in široko razkladal določeb v tej stvari, ampak opozorim na § 10. ministerskega ukaza z dné 9. mal. srpana 1875, kateri nam kratko a prav jasno pové, kaj je naša dolžnost. Učitelj naj takoj pri prvencih pazi, da se pri pisanji ne bodo preveč naslanjali na tablice, kadar pišejo ali na knjige, kadar beró i. t. d. Vsaki izmed č. gg. kolegov je gotovo že sam mnogo bral o tej stvari. Kakor na čute izročene mu dece istotako naj pazi, da si ista ne pokvari notranjih organov n. pr. dihal. Ravno v šoli se mnogo otrok navadi, da ne sedé ravno, tudi se dogaja, da sčasom temu toli privadi, da nikdar tudi pozneje ne sedi lepo ravno. Kake posledice ima lahko taka sicer malenkostna stvar, znano je vsakemu. Posebno pri pisanji in risanju se godi, da se otroci naslanjajo s prsi na klopi, kar naj pa učitelj ne pusti pod nobenim pogojem. Isto velja pa tudi deklicam, kadar se vadijo v ženskih ročnih delih. Ako sedi deklica vsa sključena, kadar plete, kvačka i. t. d., ne morejo se njena pljuča zadostno raztezati pri dihanji, ona postane kratkovidna, kako lahko se pa tudi zgodi, da si z iglo pletenico pokvari oko, ako delo preveč pri sebi drži. Koliko dobrega stori učitelj, ako pazi na otroke in jim daje potrebna navodila! Pri

tem mi je še omeniti, da naj učitelj skrbi, da bodo šolske klopi primerno narejene, ker drugače so otroci pravi mučenci, ako morajo sedeti ali skoraj bi rekel viseti po 2 do 3 ure v nerodnih klopéh, kakoršne so žal po prav mnogih šolah.

Velike važnosti je pa tudi to, da pazi učitelj na kurjavo v šolskih sobah. Ne vem, kako je mogoče, da v nekaterih šolskih sobah še ni toplomera in se torej določitev gorkote prepušča kakej postrežnici ali se ji še celo ukaže štediti z drvmi. Niti učitelj, niti postrežnica naj ne določujeta, koliko se ima kuriti, to je naloga toplomera, kateri mora v vsaki šolski sobi viseti. Zakon odločno zahteva, da naj je 13—15° R toplote ne gledé na to, je li učitelju pregorko. Obsojati je pa vsekakor, da se bi izbe ne prezračevale, da bi bilo manj kurila treba, kakor se je to godilo nekje in se je učitelj jezil nad podrejeno mu učiteljsko močjo, katera je po uku odprla okna, da se je prezračila šolska soba. Čemu se je štedilo s premogom ali drvmi, ne bom preiskoval, a ljudstvo si je tolmačilo to na tak način, da za omenjenega nikakor ni častno.

Učitelj naj tudi strogo pazi, da otroci med poukom ne bodo imeli zavijač okoli vratu, odstranijo naj jih čez nekoliko časa, ko pridejo v šolo in si jih šele pred odhodom iz šole ovijó. S tem bode se preprečila marsikaka vratna bolezen, katere mnogokrat prav kruto gospodarijo med našo mladino.

Ker pa vsled obilnega izhlajenja v šolskih sobah nastane v prav kratkem času in to posebno ob vlažnem vremenu prav slab vzduh, naj učitelj pazi, da se šolska soba zadostno prevetruje a tu je treba paziti, da otrokom to ne bode škodilo, ako se godi med poukom. Že poprej omenjeni ministerijalni ukaz govori o ventilatorjih, a jaz jih razven v mestnih šolah še nisem nikjer opazil. Ne vem, kako se ta mala a toli potrebna naprava večinoma in to še celo pri novih stavbah prezira. Šolsko poslopje na Dobravi je šele staro 10 let a ventilatorjev nima; vrh tega so pa okna tako narejena, da se ne dádó zatakniti in veter lahko okna odpira in zapira, ko se prevetruje,

kar je posebno neprilčno, ako se to godi med poukom. Moje mnenje je, da naj bi pri kolavdacijah šolska oblastva tudi na take malenkostne a jako važne naprave pazila.

Učitelj naj pa tudi gledé nalezljivih bolezni naj pazi na njemu izročeno deco. Dotične določbe ukazujejo, da naj učitelj v takih slučajih postopa vzajemno s krajnim šolskim svetom, a žal, da naši krajni šolski sveti — nekaj častnih izjem — še ne poznajo svoje naloge in menijo, da imajo isti namen, kakor takoiimenovana coklja pri vozu, namreč da zadržujejo šolski napredek. Kolike neprilike se lahko pojavijo v taci slučajih, je marsikateri č. gg. tovarišev že sam skusil. — Kakor znano, mora se vsak slučaj objaviti e. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da potem isti ukrene potrebno. A kako se ljudstvo boji te objave, ker takoj preračuni eventualne stroške, ki bi morebiti nastali, ako bi prišel se prepričat kak zdravnik o bolezni. Vrh tega naj se pa še pojavi bolezen v hiši kakega veljaka — oštirja — in naj bi hišo kontumacirali, koliko vriša in hrupa bi povzročilo to, učitelj bi si pa nakopal vedno sovraštvo, kakor se je to v istini že zgodilo. Najhujše je pa, ako zapró šolo. Isti stariši, kateri poprej najbolj zanikarno pošiljajo otroke v šolo, se nakrat spreobrnejo in najhuje tarnajo, da je pouk prenehal. Kako radi bi pošiljali otroke v šolo, pa ta hudomušni učitelj je zato objavil, da mu ni treba poučevati. Služi naj nam le vzgled v pojasnilo. V nekem kraju razsajale so koze. Učitelj opozori župana, da naj stori potrebno, a ker se je ta bal neprilik, pustil je stvar, kakor je bila. Učitelj je pa vse jedno storil, kar mu veleval zakon. Oblastvo je ukazalo šolo nekaj časa zapreti. Dotičnega učitelja sreča znan zanikarnej, kateri je bil radi slabega šolskega obiskovanja svojih otrok že mnogokrat kaznovan. Človek bi mislil, da je vesel, da je pouk prenehal, a motil bi se. Kako je mož tarnal in tožil, da bodo otroci toliko zamudili i. t. d. in da je g. učitelj samo za to naznanil, da mu ni treba poučevati. Ljudstvo v istini ne pozna mnogokrat zakonitih določeb, ali mnogokrat se pa tudi ne da poučiti in

nič ne pomaga, ako tudi mu črno na belem pokažeš. Če si pa katerega vsaj nekoliko prepričal, ti končno odvrne: „Je že res, pa ni treba vender tako ‚dienstlich‘ biti“.

Kakor sem že koj v pričetku omenil naj učitelj vsako priliko porabi, da bode vplival na povoljni razvitek telesa. To posebno lahko stori pri berilnih vajah in pri pouku v naravoslovji. Tu mu je dana najlepša prilika otroke poučiti, kako naj čuvajo svoje zdravje. Posebno otroke višje skupine lahko poučujemo na podstavi berilnih vaj v II. in III. berilu. Tam je mnogo sestavkov, katere lahko v ta namen prav izvrstno porabimo. Jaz mislim,

da je to pravi pot, dasi mi je kmalu potem, ko sem nekoč obravnaval berilno vajo „Sree, pljuča in želodec“, pri seji krajnega šolskega sveta rekel podpredsednik: „Kaj tacega pa res ne učite otrok; ljudje se pritožujejo in pravijo, saj ni padar, da bo vedel take reči, rajši naj jih uči brati“.

Gotovo nas kaj tacega ne bode strasil, da bi zapustili odkazani nam pot. Le vztrajno delujmo, kakor nam velevalo določbe, kajti v svesti smo si, da na tak način delujemo za blagor nam izročene dece, za blagor ljudstva, dasi isto mnogokrat našega truda ne pripozna.

Fr. Gärtner — Dobrova.

Knjiga Slovenska

XIX. veku

*

Knjiga prirode. Schoedler. I. Snopič. Fizika. Poslovenil Ivan Tušek, profesor na véliki realki v Zagrebu. Založila in na svetlo dala Matica Slovenska. 1869. Natis. J. Blaznik v Ljubljani. 8. 227. Z 216 podobami. Kazalo in terminologija po abecedi (str. 205—227).

Prirodopi rastlinstva s podobami. Za spodnje razrede srednjih šol izdelal Dr. Alojzij Pokorny. Poslovenil Ivan Tušek, profesor c. kr. gimnazije v Ljubljani. Drugo predelano in pomnoženo izdanje s 350 podobami. Založila in na svetlo dala Matica Slovenska. 1872. 8. Natis. v Pragi Henrik Mercy. Predgovor. Kazalo I—X. 244 str. Slovénsko-latinsko-nemški imenik (str. 231—244). „Slavno ministerstvo nauka in bogočastja je jeseni lanskega leta vpeljalo moj leta 1864 izišli prevod Pokorny-evega prirodopisa rastlinstva v slovenske razrede naših srednjih šol. Ker se je pa ta knjiga bila že čisto razprodala, trebalo je gledati, da se ali stari prevod na novo natisne, ali pa, da se najnovejše predelano, pomnoženo in 350 podobami ilustrirano nemško izdanje posloveni. Prva pot bila bi cenejša, druga pa

koristnejša. Ker je lastnik podob F. Tempsky v Pragi privolil je posoditi za slovensko izdanje, ko bi se knjiga tiskala v Pragi, in ker je Matica slovenska prevzela stroške, zato sem se meseca novembra lanskega leta poprijel dela, in tukaj podajam slovenski mladini prevod 9. nemškega izdanja itd. (Predgovor III)“.

Niže merstvo. Po hrvaškem Vekoslava Köröskenija (Nižja mjerčina ili poljumjerstvo) predelal Ivan Tušek. S 106 v tekst natisnjenimi podobami. V Ljubljani 1872. 8. IV. 76. Založil deželni odbor Kranjski (zlasti za gozdarske šole v Šnebergu) itd.

Knjiga prirode. Schoedler. IV. del Botanika, z 240 podobami. Poslovenil J. Tušek. Založila in na svetlo dala Matica Slovenska. V Ljubljani 1875. 8. III. 161. Natis. J. Blaznikovi dediči. Kazalo botanike I.—III.

L. 1870 je ranjki še profesor v Zagrebu postal odbornik Matice Slovenske v Ljubljani, l. 1873 po smrti Lesarjevi vsled lastne ponudbe nje tajnik, ter je spisoval v Letopisu poročila o delovanju odborovem in imenik družnikov njenih do lastne odpovedi

1. 1876. -- Še učenec na gimnaziji v Ljubljani se je Ivan Tušek ponašal v dijaških „Vajah“, marljivo učil realnih nauk, v njih vrlo napredoval, ž njimi se trudil ter v tem — prirodoepisnem — oboru na slovénkem

slovstvenem polju storil toliko, da med dotičnimi pisatelji prve vrste vedno slavno ostane ime njegovo (cf. Slov. Narod 1. 1877: Slovenec št. 29. V. L. itd.).

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

XV. Za vporabo v ljudski šoli pripuščene knjige (nadaljevanje).

Lehrbücher für Naturgeschichte.

Pokorny's Illustrierte Naturgeschichte für allgemeine Volksschulen. Bearbeitet von Josef Gugler. 2. verbesserte Auflage. Wien bei F. Tempsky. Geb. 95 kr.

Lehrbücher für Geographie.

Kozenn B., Erdbeschreibung für Volksschulen. 10. und 11. (revidierte) Auflage, bei E. Hölzel. 24 kr.

Rothaug J. G., Leitfaden der Geographie für Volksschulen. Nach dem Lehrplane für vier- bis sechsclassige Volksschulen. 1., 2. (vermehrte), 3. (unveränderte) Auflage. Prag bei F. Tempsky. Preis 30 kr.

Seibert A. F., Leitfaden der Geographie für allgemeine Volksschulen. 1. und 2. (revidierte) 3. (umgearbeitete) Auflage, 36 kr., 4. (verbesserte) Auflage, 45 kr. Wien bei Alfred Hölder.

Gesangbücher.

Jessen A. Chr., Kleiner Liederborn. Ein- und zweistimmige Lieder zum Gebrauche für allgemeine Volksschulen. 15.—23. (unveränderte) Auflage. 15 kr.; Wien bei A. Pichler's Witwe und Sohn.

— — Liederborn. Ein- und zweistimmige Lieder für allgemeine Volksschulen. 1. Heft, 67. (unveränderte) Auflage, 8 kr.; 2. Heft, 42. (unveränderte) Auflage, 12 kr.; 3. Heft, 51. (unveränderte) Auflage, 8 kr.; 4. Heft, 32.—49. (unveränderte) Auflage, 8 kr. Wien bei A. Pichler's Witwe und Sohn.

Mair Franz, Kleiner Liederstrauß. Ein- und zweistimmige Lieder nebst dem Wichtigsten aus der Gesangslehre für ein- bis drei-

classige Volksschulen. Wien bei A. Pichler's Witwe und Sohn. 20 kr.

— — Praktische Singlehre. Wien bei A. Pichler's Witwe und Sohn. 1. Heft. 14. — 23. (unveränderte) Aufl., 12 kr.; 2. Heft. 14. — 19. (unveränderte) Aufl., 15 kr.; 3. Heft. 14. — 17. (unveränderte) Aufl., 12 kr.

— — Liederstrauß. Ein- und zweistimmige Lieder nebst dem Wichtigsten aus der Gesangslehre. 1. Heft 1.—24. (unveränderte) Auflage 10 kr.; 2. Heft 1. — 34. (unveränderte) Auflage 10 kr.; Heft 3 a (5. Schuljahr), 18. Auflage und Heft 3 b (6. Schuljahr) 15. Auflage. Preis eines Heftes 9 kr.; 4. Heft 1.—9. (unveränderte) Auflage 15 kr. Wien bei A. Pichler's Witwe und Sohn.

Mann Josef, Gesangbuch für österreichische allgemeine Volksschulen. I. Theil (1.—3. Schuljahr) 12 kr.; II. Theil (4.—5. Schuljahr) 18 kr.; III. Theil (6.—8. Schuljahr) 30 kr. Prag bei G. Neugebauer.

Manzer J. D., Gesangbuch für österreichische allgemeinen Volksschulen. Prag. K. k. Schulbuchverlag. I. Theil, brosch., 20 kr., II. Theil, geb. 50 kr., III. Theil, geb. 55 kr.

Proschko Adalbert und Pammer Franz, Liederquelle. Ausgewählte Lieder für österreich. allgem. Volksschulen. 1. Heft (1. u. 2. Schuljahr), 8.—148. (unveränderte) Auflage, 10 kr.; 2. Heft (3. u. 4. Schuljahr), 7.—162. (unveränderte) Auflage, 10 kr.; 3. Heft (5. u. 6. Schuljahr), 7.—158. (unveränderte) Auflage, 12 kr.; 4. Heft (7. und 8. Schuljahr), 4.—106. Auflage, 15 kr. Linz. M. Quirein's Verlag.

Ran Franz, Praktischer Lehrgang für den Gesangunterricht an allgemeinen Volksschulen. 1. Heft 12 kr., 2., 3. und 4. Heft

à 14 kr., 5. Heft 16 kr. Wiener-Neustadt bei E. Well.

Schober Johann und Labler Wladimir, Liederhain für österreichische Volksschulen. Im Anschlusse an das dreitheilige Lesebuch des k. k. Schulbücher-Verlages. (Ausgabe in 3 Heften.) Prag bei F. Tempsky. 1. Heft 10 kr., 2. Heft 1. und 2. (vermehrte, verbesserte) Auflage 10 kr., 3. Heft 1. und 2. (vermehrte, verbesserte) und 3. (unveränderte) Auflage 16 kr.

— — Liederhain für österreich. Volksschulen. Im Anschlusse an das fünfteilige Lesebuch des k. k. Schulbücher-Verlages. (Ausgabe in 5 Heften.) Prag bei F. Tempsky. 1. Heft, 2. Heft, 1. und 2. (umgearbeitete) Auflage, 3. Heft, 1., 2. (umgearbeitete) und 3. (unveränderte) Auflage je 12 kr.;

4. Heft, 1., 2. (umgearbeitete) und 3. (unveränderte) Auflage, 30 kr.; 5. Heft, 1. und 2. (unveränderte) Auflage, 28 kr.

Tritremmel Ferdinand, Treffübungen für den Gesangsunterricht. 1. u. 2. Heft à 8 kr.; 3. Heft 12 kr.; 4. Heft (für das 6. Schuljahr) 12 kr. und 5. Heft (für das 7. Schuljahr) 12 kr. Wiener-Neustadt bei Albert Lentner.

Wagner E. und Sluke W. Vaterländisches Liederbuch. 1. Theil für das 1., 2. 3. Schuljahr 25 kr.; 2. Theil für das 4., 5., 6., 7. und 8. Schuljahr 40 kr. Reichenberg, im Selbstverlage der Herausgeber.

Weinwurm Rudolf, Elementar-Gesangbuch für allgemeine Volksschulen. 1.—7. (unveränderte) Auflage, 25 kr. Wien bei A. Pichler's Witwe und Sohn.

Književnost.

Iskrice. Zbirka pesmij in povestij. Spisal in slovenski mladini poklonil Janko Leban, učitelj v Avberu pri Sežani. II. zvezek. Cena 15 kr., po pošti 17 kr. Založil in tiskal Rudolf Milic v Ljubljani. Ta 48 strani obsejajo II. zvezek Lebanovih „Iskric“ nam podaja 12 deloma izvirnih, deloma Heyevih na slovenski jezik preloženih mičnih pesmic, 6 kratkih povestij in životopis princa Evgena. Po mični uredbi in primerni vsebini poznati je knjigi, da ji je pisatelj večš pedagog. Jezik je lep in tudi za deco do 10 let lahkoumljiv. Zlasti moramo odobravati, da g. pisatelj deci manj znane izraze pod črto tolmači.

Roditelji in prijatelji mladine, pomagajte naši nežni mladini do dobrih knjig; unemajte z obilnim naročevanjem marljivega gosp. tovariša za nadaljno pisateljevanje.

I. K.

Spisi Kristofa Šmida. IX. zvezek. Tiskal in založil J. Krajec v Rudolfovem. 1890. Cena ? — Ta po g. p. Florentinu Hrovatu mladini v zabavo in pouk prirejeni slovenski zvezek obsega Šmidovih dve povesti „Hmeljevo cvetje“ in „Marijina podoba“. Nad vsebino Šmidovih povestij se ni moči spodtikati, ker on je znan kot prvi nemški pisatelj za mladino, ki je znal tako primerno in mikalno za njo pisati, da je bil in je še njen ljubljeneč. Hvaležni moramo biti tistim gospodom, ki se trudijo presajati take cvetke na naše domače slovstveno polje. Priznati moramo, da se obe povesti tudi v slovenščini jako gladko čitajo — žal, da nas učitelje, ki smo popravljanja pravopisnih hib vajeni, sem in tja moti kaka čudna oblika. Tako beremo:

erdečih jabolk — sedaj pišemo rdečih; potem: vert, pert, pregernena, serce, verh, sterd, vernemo, skerbeti i. t. d., vender pa: držala, prijatljica; jedenkrat bližni, v drugo pa bližnji. Katera oblika je prava? Iz početka berem gospodinstvo, kmalu potem gospodinstvo. Dalje najdem besede, kakor: sonce, napredvali, cvetljice i. t. d.; stavek: **moj** lepi venec bom dala i. t. d. Vender ne znižajo te hibe vzgojne cene omenjene knjige; zato jo prav toplo priporočamo vsem prijateljem mladine in za otroške knjižnice. I. K.

Vežbovnik za cesarske in kraljeve peščete. Poslovenil in založil Andrej Komeč^{pl}. Sočebčan, c. in kr. major v p. — Natisnila tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovci 1890. Cena 20 kr. To je že deseta knjiga tega pisatelja, ki je od c. in kr. vojnega ministerstva potrjena in v vojaških šolah dopuščena in jo slovenskim vojakom priporočamo. Dobiva se pri g. pisatelji v Gradci (Grazbachgasse 40) in po knjigarnah. Za tisk pripravljeni sta tudi že „poučilo o streljanju“ in „puška repetirka“.

Katalog des k. k. Schulbücherverlages in Wien, izdan dne 15. mal. srpana 1890. Ta zapisnik vseh šolskih knjig, ki jih je izdala zaloga šolskih knjig na Dunaji, doposlal je našemu uredništvu v uporabo visoki c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani z dopisom dne 28. mal. srpana št. 1498. Gledé slovenskih knjig nahajamo v primeri z vlanskim katalogom nastopne razlike: Na novo so založeni mali katekizem za občne ljudske šole (8 kr.), srednji katekizem za občne ljudske šole (28 kr.) in veliki katekizem za občne ljudske šole (50 kr.); P. Končnikovi slovenski slovnici za

občne ljudske šole pa se je cena znižala od 50 na 45 kr. — Vse slovenske knjige iz te zaloge smo v letošnjem „Učit. Tov.“ priobčili na str. 246 in 247. Gledé računíc opozarjamo, da so se v tekočem letu natisnile nove izdaje, ki se od prejšnjih nekoliko raz-

likujejo in sicer druga računica v 17. izdaji, tretja računica v 14. in četrta računica v 11. izdaji. Te imajo na naslovnem listu letnico 1890. Kakor smo v lani pogrešali, tako tudi letos pogrešamo slovenske izdaje pete račúnice za štiri- in večrazredne ljudske šole.

Naši dopisi.

Iz Sežane. (Vabilo.) Učiteljsko društvo za sezanski okraj bode zborovalo v Nabrežini dné 2. v. notoka t. l. ob 10. uri dopoldne z nastopnim vzporodom:

1. Verificiranje zapisnika zadnjega zborovanja.
2. O pevskih predvajah v 1. šolskem letu.
3. Prostovoljno predavanje.
4. Poročilo o drugem občnem zboru „Zaveze“.
5. Nasveti.

Odbor.

Iz postojinskega okraja. Otium cum dignitate, počitek z dostojnostjo — kako malokaterim pač je dano uživati počitek z dostojnostjo, kako malo jih je, ki se morejo ozirati s ponosno samozavestjo in z veselo zadovoljnostjo na življenje polno zaslug in slavnih del! Res bi se visoka starost lahko prispodabljala Janovi krinki, koje jeden obraz gleda v preteklost, drugi pa v negotovo prihodnost. Blagor tistemu, komur v spominu, ogledalu njegove preteklosti, odseva prijazen obraz, znamenje jeklenega značaja, znak pravega človekoljubja. On pač lahko zložno počiva v senci plodonosnega drevesa in uživa v poznih dnevih, kar je v prejšnjih sejal, ker dovršil je, kar mu je bilo izročeno.

Koga imam pač v mislih? No, to ni težko uganiti. Pred kratkim vzel je slovo od učiteljskega stanu ravnatelj, blagorodni gospod Andrej Praprotnik ter stopil v pokoj.

S ponosno samosvestjo in veselo zadovoljnostjo sme se g. ravnatelj ozirati na svojo preteklost, kajti sedanja doba ne premore v učiteljskem stanu moža, koji bi imel toliko zaslug za slovensko ljudsko šolstvo in za probuditev slovenskega učiteljstva, kakor baš g. Andrej Praprotnik. Sam presvetli cesar je spoznal njegove zasluge za slovensko šolstvo ter mu podelil za to zlat križec s krono za zasluge in ob priliki njegovega upokojenja je pa dobil častni naslov ravnatelja.

Že to, da je ustanovil slovenski šolski list „Učiteljskega Tovariša“, koji je v zelo viharjih in Slovencem hudih časih neustrašljivo branil pravice in čast slovenskega šolstva in učiteljstva — že to je velika zasluga gosp. Andreja Praprotnika, zaradi koje bode ostalo njegovo ime zapisano z zlatimi pismeni v zgodovini slovenskega šolstva.

Preokorno je moje pero, da bi zamoglo napisati vse njegove zasluge na slovenskem šolskem polji; zato sem bil prav vesel vesti, da namerava mnogozaslužni sotrudnik „Tovarišev“, prečastiti gospod profesor J. Marn popisati vse njegovo delovanje.

Moja in gotovo tudi vsega slovenskega učiteljstva iskrena želja je, da bi ljubi Bog utrdil njegovo zdravje da bi zasluženi pokoj še mnogo mnogo let užival v senci plodonosnega drevesa ter užival v poznih dnevih, kar je v prejšnjih sejal, ker dovršil je, kar mu je bilo izročeno. Blagor mu! Če sploh komu gotovo gosp. Andreju Praprotniku v spominu odseva prijazen obraz, znamenje neupogljivega značaja, znak blagega človekoljubja.

Vse njegovo vzgledno dolovanje bodi pa v spodbujo in v očitanje tistim slovenskim sinovom, ki po masnih službah hrepeneči, zatajujejo samega sebe ter teptajo z nogami spomine svoje mladosti.

Jakob Dimnik — Postojina.

Iz postojinskega okraja 14. kimovca 1890. († Alojzij Lavrenčič). Že v drugič posegla je neusmiljena Morana letošnje šolsko leto med učiteljstvo našega okraja. Pred kratkim izbrala si je v žrtev g. Viktorja Čudna, učitelja v Šturiji in v 5. dan kimovca stegnila je pa svoji košeni roki po g. Alojziju Lavrenčiču, nadučitelju v Št. Vidu nad Vipavo. Porodil se je pokojnik v Vrhpolji pri Vipavi l. 1860. Ljudsko šolo je obiskoval v Vipavi, v Gorici pa spodnjo realko. Potem je vstopil v učiteljsko v Ljubljani ter isto l. 1879. s prav dobrim uspehom dovršil. Ves čas svojega učiteljevanja je služboval v postojinskem okraji in sicer na Slapu, v Vipavi in v Št. Vidu. Kal boleznj je imel pokojnik že kot dijak v sebi in da se je tako dolgo vzdržal, pomagalo mu je njegovo pošteno in solidno življenje. Letošnje leto je pa jel očividno hirati. To je tudi čutil sam; zato je prosil dopusta ter se podal na svoj dom v Vrhpolje, kjer je v naročji svoje žene in neprekrbljene jednoletne hčerke mirno v Gospodu zaspal. Kako je bil pokojnik priljubljen pri ljudstvu, pokazal je najbolj njegov pogreb v 7. dan t. m. Stari ljudje pripovedujejo, da tacega še ni bilo v Vrhpolji. Tu si videl zbrano vso duhovščino in tudi vso svetno inteligenco iz cele Vipavske doline. Tudi njegovi tovariši kolikor nas je izvedelo še o pravem času za njegov pogreb, prihiteli smo v velikem številu skazati mu zadnjo čast. Pred hišo in na grobu smo mu zapeli združeni z vipavskim, goškim in šturjskim pevskim zborom tri pesmi. Z rosnim očesom in žalostnim srcem smo stali na grobu tovariša — in prijatelja nas vseh. Pravim nas vseh, kar nas je bilo pri pogrebu. V očeh nedolžnih otročičev in že odraslih njegovih učencev igrale so britke solze, koje so jasno pričale, kako rad bi vsakdo svojemu ljubljenu učitelju v roko segel,

koja ga je tako lepo vodila! In sploh, kamorkoli sem se ozrl, staro in mlado, bogato in ubogo, vse je žalovalo na grobu blagega Alojzija. Da, on je bil učitelj v pravem pomenu besede. Vedno je bil priden delavec na mestu, kojega mu je Bog odločil; zvesto je izpolnjeval dolžnosti svoje, bil je prijatelj omike in napredka in prijatelj mladine, koja je prav po očetovski ljubil; pokojnik je bil tudi čist značaj, kakor malo taci. V najboljši harmoniji je živel vedno s svojimi občani in prav zato je bil tudi povsod tako zelo priljubljen, tembolj ker je tudi v šoli tako vestno izpolnjeval dolžnosti svoje.

Pač sme s ponosom zreti iz rajskih višav na svoje delo na zemlji in svetu, koji učiteljem čestokrat s trnjem postilja, sme z veselim zadovoljstvom reči: „z Bogom!“, ker dovršil je vse prav dobro, kar mu je bilo izročeno. Blagi pokojnik je poznal svoj poklic skozi in skozi, zato ni poučeval le v šoli med štirimi stenami, ampak je kot pravi vzgojitelj tudi izven šolskega časa malim in odraslim vedno z dobrimi sveti in tudi v dejanji pomagal, kolikor je le mogel. Zato si je pridobil povsod, kjer je služboval, razven otroških src tudi srca starišev in družih odraslih ljudi. Najboljši dokaz temu je bil njegov veličasten pogreb.

Ljubi prijatelj, zapustil si svoje tovariše, učence, svojo ljubo ženo in hčerko, svoje ljube roditelje, brate in sestro, zapustil si nas za toliko časa, da se zopet vidimo nad zvezdami — in če se pa sedaj iz nebesnih višin doli na nas ozreš, smeš pač z veselim obrazom reči: „Nisem zastoj živ; mrtev sem sicer, a vender nisem umrl!“

Neizvenljiv ostane tvoj spomin vsem, koji smo te poznali in koji čakamo veselega dne, da se zopet snidemo s tabo, dragi Lojze! In s tem se poslovljamo od tebe. „V miru počivaj!“ kličejo za tabo tvoji tovariši, tvoja zapuščena vdova in hčerka, tvoji roditelji, bratje in sestra in tvoj zvest prijatelj

Jakob Dimnik — Postojina.

Iz novomeškega okraja. (Konferencija.)

Našo letošnjo učiteljsko skupščino smo imeli v dan 13. vel. srpana v risalnici novomeške gimnazije s sledečim dnevnim redom: 1. Imenovanje predsednikovega namestnika in volitev dveh zapisnikarjev. 2. Poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika o stanji šolstva. 3. Risanje v ljudski šoli. (Metodična obravnavna na vseh stopinjah.) Poročevalca gg. J. Perko in J. Schober. 4. Kako bi se v novomeškem okraju šolsko obiskovanje zboljšalo? (Za vsak sodnijski okraj odloči srečka poročevalca izmed učiteljev istega okraja.) 5. Poročilo knjižničnega odbora o stanji in nakupu knjig. 6. Volitev a) stalnega, b) knjižničnega odbora. 7. Samostalni nasveti.

Točno ob 9. uri otvoril je g. nadzornik ravnatelj And. Seneković skupščino pozdravljajoč vse došle gg. učitelje in ggđ. učiteljice in izražujoč željo, naj bi se vršilo to zborovanje v lepej slogi in v prospeh učiteljstva itd. Za svojega namestnika si izvoli g. J.

Franketa, nadučitelja iz Šentpetra. Zapisnikarjema sta izvoljena z vsklikom g. F. Pehani iz Trebnjega in ggđ. Sajovec iz Mirne.

Naj sledi tu prav na kratko nekoliko o poročilu g. nadzornika, kateri najprvo omenja o izpremembah učiteljstva na tukajšnjih šolah. Tako je dobil nadučiteljsko mesto v Črmošnjicah g. Judnič iz Valte Vasi in na njegovo mesto je prišel g. Šribar iz Gor. Sušice, na slednje mesto pa g. Jazbec iz Št. Petra. Na Mirno je prišla ggđ. Sajovec in v Mirnopeč gospa Koncilija. G. Vrančič iz Zagradca je odšel. Sedaj so pa še 3 učiteljska mesta izpraznjena.

Po tem poročilu prestopi g. predsednik na nove ukaze, ter ponavlja le važnejše, ker so jih itak vodstva večino v prepisih dobila. Tako so važnejši ministerski ukazi oni, ki govoré o gojitvi cerkvenega petja, dalje o knjigah „Družbe sv. Cirila in Metoda“. Potem imamo ukaz, kateri dovoljuje v naših šolah le „Kratki katekizem v vprašanjih in odgovorih“ rabiti. Pri tem nas je g. nadzornik opozoril, naj vodstva pazijo na to, da se v šoli rabijo le dovoljene knjige.

Za tem je prišel na vrsto statističen pregled iz katerega posnamem: V našem šolskem okraji je bilo za vsakdanjo šolo godnih otrok 6486. Javne šole je obiskovalo 4905 otrok, privatne šole pa 336 otrok. Višje šole je obiskovalo ali doma poučevanih bilo 34 otrok. Telesno ali duševno pohabljenih je bilo 56 otrok. V 7. in 8. letu je bilo brez pouka 579 otrok. Normalno razvitih brez pouka je bilo 567 otrok. Za ponavljalno šolo je bilo godnih 1690 otrok, a obiskujočih le 1131 otrok. Šol je bilo 30 javnih, 1 za silo in 2 privatni s pravico javnosti. Razredov je bilo 48. Na vsak razred vsakdanje šole pride 135 otrok in ponavljalne šole 35·2 otrok, skupno torej na vsak razred 170·5 otrok, kar pač dosti razločno kaže, da imamo še mnogo premalo šol in razredov.

(Dalje prih.)

Iz Nürnberga 18. kimovca. (V risarski izlozbi.) V prvem obrtnem mestu Bavarske in rojstvenem kraju slavnega nemškega slikarja Albrechta Dürerja je od dné 15. do 30. t. m. v obrtnem muzeji otvorjena izložba obrtnih, strokovnih in nadaljevalnih bavarskih šol. Na razstavi je udeleženih 116 šol in njih risarije so izložene v treh velikih dvorinah, v četrti dvorani so risarska učila, 77 raznih nemških tvrdk, v družih dveh stranskih dvorinah so pa razni leseni in kovinski izdelki (170) rokodelskih učencev. Izložba, gmotno podpirana od bavarskega ministerstva, ima namen pokazati pristno sliko sedanjega obrtnega risarskega pouka na Bavarskem ter spodbujati k daljnemu napredku.

Zastopana je tudi jedna višja obrtna šola in sicer hamburška (menda kot vzgledna), potem 15 strokovnih, 2 rokodelski, 1 ljudska (Mindelheimska), vse druge so pa obrtno-nadaljevalne in sicer je nekaj samostojnih, nekaj pa združenih z realkami. Dve strokovni šoli sta izložili tudi svoje lesene in lončene izdelke. Najboljši

izdelki rokodelskih učencev so se nagradili z namenom, da si dotičniki ogledajo izložbo in druge znamenitosti nürnberške.

Posebno se odlikujejo narisi strokovnih šol iz Nürnberga, Monakovega, Würzburga, Partenkirchena, Speyerja, Oberammergaua, potem rokodelske šole iz Mindelheima in nastopnih obrtno-nadaljevalnih šol:

Nürnberg, Fürth, Partenkirchen, Erlangen, Weißenburg, Mindelheim, Zweibrücken, Rosenheim, Neumarkt, Staßfurt, Berchtesgaden, Pfarrkirchen, Ansbach, Bamberg, Wunsiedel, Hersbruck, Dürkheim, Neustadt, Passau.

Več o tej izložbi poročim kasneje na drugem mestu. —z—

Iz „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

I.

Direktorij je poslal sledečo prošnjo visokemu deželnemu odboru Kranjskem:

Visoki deželni odbor!

Učiteljstvo kranjsko je želno pričakovalo 1. dan 1891, l., s katerim dnevom so imele v veljavo stopiti plače, kakor jih je sklenil deželni zbor kranjski dne 15. listopada 1889. l.; ker gmotno stanje kranjskih učiteljev je zares tako slabo, da je z veseljem in hvaležno pozdravljalo načrt zakona, kateri je imel izboljšati uborne učiteljske plače. Vest, da načrt ni dobil Najvišjega potrdila, zadela je vse kranjsko učiteljstvo jako nemilo, in širi se občna bojazen, da je uredba učiteljskih plač preložena najmanj na jedno leto. Udano podpisani direktorij zaveze, kateri je nalog zastopati tudi gmotne razmere vseh slovenskih učiteljev, obrača se o tej stvari zaupno do visokega deželnega odbora, kateri bode gotovo našel primerna sredstva in pota, da se vendar uresniči nade kranjskega učiteljstva z dnevom 1. prosinca 1891. l.

Pri tej priliki dovoljuje si udano podpisani direktorij obračati pozornost visokega deželnega odbora na § 4. zakonskega načrta, bi li ne bilo umestno, ta paragraf nekoliko predrugati. V misli sta direktoriju sledeči dve točki:

1. V § 4. zakonskega načrta se pravi, da imajo učitelji pravico do službeno-starostnih doklad, ki so službovali „z dobrim uspehom“. Ta dostavek je jako raztegljiv in lahko se uporabi proti učiteljem na jako občutljiv način. Posebno bi bil ta dostavek na veliko kvar narodni stvari, če bi prišla zopet na krmilo nasprotna stranka. Starostna doklada delila bi se le učiteljem, ki bi zlorabljuje svoj vzvišeni poklic hlapčevali sovražnikom naroda. Imamo v tej stvari že dosta prebitkih izkušenj. Proti učitelju, ki ne izpolnjuje svojih dolžnostij, imajo šolske oblasti itak na razpolaganje §§ 46. in 47. deželnega zakona z dne 29. mal. travna 1873., s katerima se mu lahko odreče vsaka doklada, seveda po dovršeni disciplinarni preiskavi. Ako je učitelj pet let služboval ter se ni ničesar pregrešil, kar bi utegnili disciplinarne posledice imeti, in je vrh tega še tako poučeval, da se smatra za sposobnega za daljni pouk, tedaj mu gre petletna doklada; če se pa ne smatra za sposobnega, tedaj pa naj gre v pokoj. Udano podpisani direktorij torej prosi, naj predlaga visoki deželni odbor, da se izpusti

v § 4. dostavek „z dobrim uspehom“; če bi pa to ne bilo mogoče, naj se vsaj vzprejme dostavek „kakšna službeno-starostna doklada sme se le odreči vsled disciplinarne razsodbe po dovršenem disciplinarnem postopanju“.

2. Druga točka, o katereji podpisani direktorij sodi, da jo je treba pojasniti, je dostavek „štete vsakega sledečega petletja se ravna po prejšnjem“. Ta dostavek je nejasen in se lahko razlaga na dva, jako različna načina. Lahko se namreč razlaga tako, da se šteje petletje za drugo doklado od dneva podelitve prve doklade, petletje za tretjo doklado od dneva podelitve druge i. t. d., kakor že sedaj nekateri šolski sveti § 30. zakona z dne 29. mal. travna 1873. l. razlagajo; razlaga se pa lahko tudi tako, da se ravna štev drugega petletja od dneva, ko se je začelo šteti prvo petletje, ne oziraje se na to, je li učitelj dobil tudi prvo starostno doklado s prvim dnevom šestega leta; tretje petletje ravna se po dnevu, ko se je začelo šteti drugo i. t. d., tako da daje desetletna službena doba pravico do druge službeno-starostne doklade, petnajstletna do tretje i. t. d., službena doba vsikdar računjena od prve stalne umestitve.

Prvo razlaganje ima v sebi veliko krivico, katero si dovoljuje udano podpisani direktorij na dveh mogočih slučajih razjasniti.

a) Učitelj bi se bil pregrešil in bi bil dobil radi tega še le 9. leto prvo službeno doklado. Učitelj je bil torej kaznovan tri leta, namreč 6., 7. in 8. leto, za učitelja precej občutljiva kazen, ki znaša pri ljudskemu učitelju 120 gld. Ako se šteje petletje za drugo službeno-starostno doklado od dneva podelitve prve doklade, dobil bode drugo doklado še le 14. leto; učitelj je zopet za 120 gld. kaznovan, ker v normalnih razmerah bi užival drugo doklado že 11., 12. in 13. leto; to kaznovanje ponavlja se lahko pri vsaki službeni dokladi, in lahko se prigodi, da mora trpeti učitelj kazen šestkrat, to pa za jeden in isti prestop. Kaj tacega pa vendar ne bode določil postavodajalec!

b) Še do večjega protislovja pridemo, ako si mislimo sledeči mogoči slučaj:

Po § 47. postave z dne 29. mal. travna 1873. l. se more učitelju kaka določena doklada po službenih letih popolnoma odreči. Recimo, učitelju se je popolnoma odrekla prva službena doklada. Ako se razlaga navedeni stavek na prvi mogoči način, ne izgubi revež,

kateremu se je odrekla popolnoma prva doklada, samo te doklade; on izgubi tudi druge in vse prihodnje, ker ne more nikdar v svoji prošnji navesti datuma podelitve prve doklade, in se torej nikdar ne začne šteti petletje za drugo doklado. Tako strog in neumljen pa vendar ne bode hotel biti postavodajalec!

Razvidno je torej, da je tako razlaganje omenjenega dostavka jako krivično. Podpisani direktorij torej prosi, naj radi jasnosti predlaga visoki deželni odbor naveden dostavek v sledeči obliki: „štete vsakega sledečega petletja se ravna po naprejšnjem tako, da daje desetletna službena doba pravico do druge službeno-starostne doklade, petnajstletna do tretje i. t. d.

do izpolnjenega 30. leta, službena doba računjena vsikdar od dneva prve stalne umestitve.“

Krško, dné 10. kimovca 1890. l.

Direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Dr. Tomaž Romih, **Francišek Sklanc,**
predsednik. tajnik.

II.

Razglas. Dne 4. vinotoka t. l. ob 3. uri popoldne ima direktorij svojo sejo v Krškem.

Dnevni red: 1. Tekoče društvene stvari.

2. Razni nasveti.*)

Krško, dné 20. kimovca 1890. l.

Dr. Tomaž Romih,
predsednik.

Vestnik.

Odlikovanje. Nadučitelju g. Andreju Praprotniku je visoko naučno ministerstvo povodom njegovega umirovljenja podelilo naslov ravnatelj. — G. Ivan Miklošič, c. kr. vadniški učitelj v Mariboru stopil je v pokoj in je tem povodom dobil od visokega naučnega ministerstva in od deželnega šolskega sveta v Gradci priznanico za svoje dolgoletno uspešno delovanje.

Osobne vesti. Za ravnatelja učiteljskega v Mariboru je bil imenovan g. Henrik Schreiner, profesor na učiteljski v Boleanu. S tem imenovanjem moramo Slovenci tako s stanovskega, kakor narodnega stališa zadovoljni biti. — Na kranjskih srednjih šolah so bili dalje imenovani za ravnatelja višje gimnazije v Ljubljani ravnatelj gimnazije v Novem Mestu, c. kr. okrajni šolski nadzornik g. Andrej Senekovič, na njegovo mesto pa kot ravnatelj gimnazije v Novem Mestu g. dr. Francišek Detela, profesor v Dunajskem Novem Mestu; za ravnatelja nove nižje gimnazije v Ljubljani g. ravnatelj Francišek Wiesthaler. G. Jožef Šturm, profesor v Novem Mestu, dobil je profesorsko službo na Dunaji, g. profesor Francišek Brežnik iz iste gimnazije pa profesorsko službo na višji gimnaziji v Ljubljani. Gg. Francišek Novak in Ivan Fonsta imenovana za učitelja na gimnaziji v Novem Mestu. — Na c. kr. državnih obrtnih šolah v Ljubljani sta stalno imenovana g. Jožef Vesel kot strokovni učitelj in g. Celestin Mis kot delovodja. — Spremembe na ljudskih šolah: G. Janez Strehovec pride iz Šmihela na drugo učiteljsko mesto v Vreme začasno; izprašan kandidat g. Rajko Mežan pride začasno na Sv. Goro; gospd. Emilija Jurman iz Spodnje Idrije začasno na drugo učno mesto v Šturiji; gospd. Ana Kočevar iz Begunj na četrto učno mesto v Radeče; gospd. Amalija Donati iz Radeč stalno v Mokronog; gospd. Marija Mlakar, učiteljica v Pletrovčah (Štaj.) in gospd. Marija Cidrih, učiteljica v Slavini, zamenjali sta svoji službi; gospd. Viktorija Praprotnik, učiteljica v Postojni, pride začasno v Cerklje pri Kranji. — Na Primorskem: G. Andrej Čekada, drugi učitelj v Sežani pride v Slivje (okraj Volosko); na njega mesto pa g. Anton Kosovel, učitelj v Dutovljah; v Dutovljah g. Janko Štrukelj, učitelj na Barki; na Barko g. Josip Čuček, izprašan učiteljski kandidat; g. Jakob Starec, učitelj v Gornjem v Zgonik; na njega mesto g. J. Štrekelj, učitelj v Podragi (okraj Postojina); g. Alojzij Vrč, učitelj v Šempolaji v gradiščanski okraj; na njega

mesto g. Avgust Tance, drugi učitelj v Komnu; na njega mesto g. Justin, izprašan učiteljski kandidat; g. Francišek Sinigoj, izprašan učiteljski kandidat v Veikidol; gospd. Ivana Lozej, učiteljica v Povirju v Tomaj; na njeno mesto gospd. Amalija Jelšček, izprašana uč. kandidatinja. Gospd. Terezija Sosič se je službi odpovedala.

Učiteljske plače na Kranjskem. Visoki deželni zbor kranjski je sklican na 14. dan t. m. Kakor iz zanesljivega vira čujemo, bode se v tem zasedanju zopet obravnaval zakonski načrt o reguliranji učiteljskih plač, ki ni dobil Najvišjega potrjenja. Vsled tega se moremo nadejati, da bode zakon še pred novim letom potrjen in se bodo z letom 1891. učiteljske plače uravnale po tem načrtu.

Iz vdovskega učiteljskega društva. Dne 28. kimovca je imel društveni odbor sejo, v kateri so se kot novi udje vzprejeli gg. Bogomir Krenner, učitelj v Škofji Loki, Karol Pikl, učitelj v Šmihelu pri Postojni, Peter Repič, nadučitelj na Unci in Luka Jelenec, nadučitelj v Št. Juriji.

Jurij Šubic † Dne 10. kimovca je došla v Ljubljano žalostna vest, da je dne 8. kimovca v Lipskem v tamošnji bolnici umrl Jurij Šubic, šele 34 let star. Pokojnik je bil naš najimennejši slikar, pravi umetnik, ki bi bil svojemu narodu čast delal, da ga ni kruta osoda tako mladega iz naše sredine iztrgala. V m. p.!

Zborovanje slovenskih deželni in državnih poslancev. G. cesarski svetnik J. Murnik je na 2. dan t. m. sklical v Ljubljano vse slovenske deželne in državne poslance k skupnemu zborovanju. V razgovor pridejo točke: splošni politični položaj, pravosodne razmere, šolstvo, politična uprava in slovenska žurnalistika.

Družba sv. Cirila in Metoda je imela dne 24. kimovca v Ljubljani svoj občni zbor. Po slovesni sv. maši, ki jo je daroval v sv. Jakopa cerkvi č. g. kanonik A. Zamejic in pri kateri je petje oskrbel pevski zbor Št. Jakopski pod vodstvom g. L. Belarja, zbralo se je do 70 ljubljanskih in vnanjih odposlancev in udov v čitalnični dvorani. Došli so delegati iz Kranjske, Štajerske, Koroške in s Primorja, med njimi poslanca Nabergoj in Einspieler. Društveni predsednik č. g. prof. Tomo Zupan srčno pozdravi zbor ter posebno poudarja, da društvo ne pozna preprirov, ki se tu in tam med Slovenci osobito v žurnalistiki pokažejo, temveč društvo hoče v jedinstvi svoj vzvišeni namen doseči. Potem poroča tajnik g.

*) Želje raznih društev ali posameznikov nam bodo dobro došle.

župnik A. Žlogar o društvenem delovanju. Iz obširnega poročila posnamemo, da je društvo tudi leta 1890. vrlo napredovalo, ker ima že 91 podružnic, izmed teh 22 na Štajerskem in 13 na Koroškem; vseh družstvenikov je 7589. Društvene zavode (v Trstu, Gorici in Celju) obiskuje nad 400 slovenskih otrok. Iz društvene knjižnice se je doslej nad 20.000 odtiskov razpečalo. Blagajnik g. dr. J. Vošnjak poroča, da je bilo dohodkov 15.354 gld., stroškov pa 6341 gld., torej ostane imovine 9013 gld. Pri volitvi v osrednji društveni odbor so se z vsakim izvolili in sicer za predsednika g. prof. Tomo Zupan, za odbornike gg. Ivan Hribar, Luka Svetec in dr. Ivan Tavčar. Po končanem zborovanju je bil skupni obed v čitalnični restavraciji.

Vabilo. Kamniško okrajno učiteljsko društvo zboruje dne 16. vinotoka 1890 ob 10. uri dopoldne v Mengiši s sledečim vzporedom: 1. Nagovor predsednika. 2. Tajnikovo poročilo o drugem zborovanju „Zaveze“. 3. Katere fizikalne aparate si učitelj sam lahko naredi in kako naj jih uporablja. (Poroča g. Francišek Trošt.) 4. Nasveti. K obilni udeležbi vabi odbor.

Iz svetovne statistike. Začetkom tega stoletja je govorilo na vsej zemlji: angleško 21, francosko 31, nemško 30, rusko 31, špansko 26, italijansko 15 in portugalsko 8 milijonov ljudi. Število ljudi, ki govorijo našteje jezike, pomnožilo se je od 162 na 400 milijonov in sedaj govori: angleški 125, ruski 70, nemški 70, francoski 50, španski 40, italijanski 30 in portugalski 15 milijonov ljudi.

Petstoletnica popirja. Kakor poroča nemška „Papier Zeitung“, bodo izdelovalci popirja na Nemškem praznovali letos petstoletnico. Prvo tovarno za popir je bil odprl l. 1390. na sv. Janeza dan nek Ulman Stromer v Nürnbergu.

Dunajsko učiteljstvo. Na Dunajskih šolah poučuje 2296 učiteljev in učiteljic, izmed katerih je porojenih 828 z Dunaja, 507 iz Nižje Avstrijske, 301 iz Moravske, 195 iz Češke, 107 iz Ogerske, 78 iz Šlezije, 33 iz Galicije, 15 iz Solnograške, 13 s Tirolskega, 10 s Hrvaške, 10 iz Istrije, po 9 s Kranjske in Koroške, 8 iz Bukovine, 7 iz Sedmograške, 6 iz Predarlskega, 4 iz Švice, 2 iz Rusije in po jeden iz Srbske in Rumunske.

Matica Hrvatska v Zagrebu je imela glavno skupščino v nedeljo 27. mal. srpana. Navzočih je bilo lepo število članov, med njimi mnogo vseučiliških slušateljev. Predsednik prof. g. Smičiklas je pozdravil skupščino s prav lepim nagovorom, tajnik in blagajnik g. Kostrenčić je poročal o književnem in gospodarskem delovanju preteklih šest mesecev, ker je „Matica“ v pol leta izvršila delo celega leta, da more tako njeno delovanje priti v soglasje s solnčnim letom. Uspehi so v vsakem oziru krasni ter so na čast odboru. Knjige za tekoče leto so v tisku, med njimi so: Hoičeve slike iz občega zemljepisja. Preradovićevih pesmij novo izdanje, Tordinčeve „odabrane crtece i pripovedi“.

Matewuljeve pripovedi „Iz primorskoga života“, Hermine Tomičeve igrokaz „Zabluda matere“ in veseloigra „Kita cviečaz“, Šandora-Gjalskega „Na rođenoj grudi“ i. t. d. Članov šteje „Matica“ 7208, knjig se je tiskalo devet v 68.600 izvodih. Dohodki so znašali 25.571 gld., za knjige se je izdalo 21.321 gld., prebitka je torej 4250 gld., ki se vložijo v društveno glavnico. Društveno premoženje znaša 21.236 gld. Matičina hiša pa je cenjena na 60.000 gld. Zakladi, katere oskrbuje „Matica“, znašajo skupaj 30.492 gld., zaloga društvenih knjig je cenjena na 14.300 gld. Pri volitvah v odbor so bili na novo voljeni: za blagajnika g. Iv. Kostrenčić, v znanstveni odsek: Fr. Folnegović, F. Ks. Kuhač in dr. Fr. pl. Marković, za namestnika: prof. H. Badalič in dr. M. Srepljev, v gospodarski odsek: Iv. Benković in dr. Iv. Hoič, za namestnika: St. Kučak in Jož. Staré.

Tobak škoduje zlasti mladini, to spozna gotovo lahko vsak. V Ameriki so sklenili ostro postaviti, ki prepoveduje kaditi pred 16. letom. Kdor proda otroku pred 16. letom cigarete ali tobak, tak se kaznuje do 100 gld. in čez. Vsak otrok se kaznuje, ako ga zasadijo, da je kadil, z zaporom v ječi do 14 dni. Roditelji, ki v tem oziru dajejo otrokom potuho, pokličejo se tudi lahko na odgovor. Škoda, da je ta postava samo v Ameriki. (Glej „Uč. Tov.“, 1890., str. 63.)

Ljudsko šolstvo v Avstriji. Na podstavi letnih poročil deželnih šolskih oblastev je osrednja statistična komisija sestavila poročilo o ljudskem šolstvu v Avstriji, v katerem poročilo nahajamo množico zanimivih in važnih podatkov. To poročilo so sestavili: predsednik imenovane komisije, dvorni svetnik Jnama-Sterneck in dvorna koncipista dr. H. Rauchberg in dr. M. Schmidt.

V Avstriji je bilo preteklo leto (1889/90) 3.335.674 za šolo godnih otrok. Od teh je zaradi duševnih ali telesnih hib 21.895 otrok ostalo brez pouka, 365.593 otrok pa se je neopravičeno šoli odtegnilo. Ti poslednji pripadajo samo petim kronovinam in sicer je bilo na Kranjskem 17%, v Dalmaciji 23-29%, na Primorskem 30-50%, v Galiciji 40-60% in v Bukovini 52-100% šolodolžnih otrok, ki niso šole obiskovali. Kaznij zaradi šolskih zamud se je izvršilo: 68.590 kaznij po zaporu roditeljev in 116.874 denarnih, torej skupaj 185.464 kaznij. Šol je bilo 18.079 in sicer 16.688 občnih ljudskih šol, 415 meščanskih in 476 zasobnih šol. Od občnih ljudskih šol je bilo 88% šol za oba spola, 6,8% deških in 5-2% dekliških šol. Na 12.645 šolah je bil pouk celodnevni, na 3210 poludnevni in na 1239 šolah deloma poludnevni, deloma celodnevni. Od 16.688 šol je bilo 8490 jednorazrednic in 3916 dvorazrednic, ostale šole so bile večrazrednice. Na javnih šolah je delovalo 44.838 učiteljev in 13.913 učiteljic; na jedno učno moč pride povprečno 72,4 učencev. 83,7% učnih moči je imelo spričevalo učne usposobljenosti, 11% zrelostno spričevalo in 5-3% jih je bilo brez spričevala (na Tirolskem 27-3% učiteljev).

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Tekom meseca kimovca so bile razpisane in po slovenskih dnevnikih razglašene učiteljske službe: druga učna služba v Begunjah pri Cerknici (400 gld., do dne 20. kimovca, stalno ali začasno); tretja učna služba v Metliki (450 gld., do dne 20. kimovca, stalno ali začasno); nadučiteljska služba v Št. Vidu pri Vipavi (500 gld., opravnina, stanovanje, do dne

24. kimovca, stalno); učiteljska služba v Primorskem pri Kranju (450 gld., opravnina, stanovanje, do dne 25. kimovca, stalno ali začasno); četrta učna služba v Metliki (400 gld., do dne 30. kimovca, stalno ali začasno); druga učna služba na Vačah pri Litiji (400 gld., do dne 30. kimovca, stalno ali začasno).

Št. 1101.

okr. š. sv. Na dvorazrednici v Št. Petru pri Postojni se razpisuje drugo učno mesto z letno plačo 400 gld. v stalno ali začasno umeščenje.

Prosilci naj svoje pravilno osnovane prošnje zakonitim potem do dne 26. vinotoka t. l. vložijo pri podpisnem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni.
dne 21. kimovca 1890.

Št. 942.

okr. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli v Loškem Potoku se razpisuje drugo učiteljsko mesto z letno plačo 400 gld. in prostim stanovanjem v stalno ali začasno umeščenje.

Pravilno osnovane prošnje je postavnim potem semkaj vložiti do dne 20. vinotoka 1890.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevji.
dne 26. kimovca 1890.

Št. 1146.

okr. š. sv. Na jednorazredni ljudski šoli v Tržišču pri Mokronogu je popolniti službo učitelja in šolskega voditelja z letno plačo 450 gld. in s prostim stanovanjem.

Prosilci za to službo naj svoje pravilno obložene prošnje zakonitim potem semkaj vložijo do 5. vinotoka t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem
dne 19. kimovca 1890.

Na dvorazrednici v Košani se razpisuje drugo učno mesto z letno plačo 400 gld. v stalno ali začasno umeščenje.

Obrok za prošnje do dne 15. vinotoka t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni
dne 17. kimovca 1890.

Listnica uredništva.

G. F. T. na I. Ker nam je o istem predmetu že pred od druge strani došel dopis, morali smo ta dopis priobčiti. Oprostite. Prosimo še nadalje podpore. — G. L. St. v K. Lepa hvala za poslano obravnavo, prav priprava je za naš list ter jo objavimo, kakor hitro bo mogoče, v 20. številki pa priobčimo spis o

„volilni pravici“. Kaj več pismeno. — G. dr. T. R. v K. Lepa hvala. Kar v tej številki nismo mogli priobčiti, pride na vrsto. — G. I. L. v K. Vašo prav umestno razpravo, za katero se Vam zahvalimo, priobčimo v 20. številki. Prosimo še nadaljne podpore. — Zaradi pomanjkanja prostora nam je šele v prihodnji številki mogoče govoriti o doposlanih nam letnih šolskih poročilih. Isto tako danes še nismo mogli odgovoriti na več poslanih vprašanj.

J. R. Milic, tiskarna v Ljubljani

priporoča vsem c. kr. okrajnim šolskim svetom, gg. voditeljem šol in učiteljem svojo bogato zalogo

šolskih obrazcev,

kateri so natanko po ukazih vis. c. kr. deželnega šolskega sveta prirejeni, na dobrem, belem popirji tiskani ter se dobivajo po nizki ceni.

Vsaka pošiljatev izvrši se točno in strogo po nakazanem naročilu.

Imeniki in ceniki pošiljajo se na zahtevanje zastonj in franko.

Denašnja številka ima dve prilogi.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 15. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ prejemajo list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Florijanske ulice št. 1; naročnino pa prejema g. Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.